

ство, което нѣмали армиитѣ нито на единъ отъ древнитѣ народи, даже на гърцитѣ, особено въ този периодъ.

Нестроеви чинове и лица, които състояли при римскитѣ армии, били: лѣкаритѣ, слугитѣ или робитѣ на частнитѣ началници въ войската и на конницитѣ, и 8 центурии (по 2 на легионъ) военнороботници: оржжейници, дърводѣлци, ковачи и пр. А на женитѣ закона строго запрѣщавалъ да се намиратъ при армиитѣ.

Най строгото съблюденіе на строгитѣ военни закони за *подчиненността*, *повиновението* и *рѣда*, основани върху една разумна система на *наказанія* и *награди*, било най здравата и надѣжна опора на силата, побѣдоносността и непобѣдимостта на римскитѣ армии въ най добритѣ времена на римската република — въ прѣдидущия и сегашния периодъ. Само по този способъ било възможно за римското правителство отъ единъ грубъ, необразованъ, своеволенъ, буенъ и воинственъ народъ, да образува една правилно-устроена, напълно покорна и послушна, търпѣлива и въздържана войска. И римскитѣ легиони и армии били всѣкога непобѣдими, до като прѣдводителитѣ имъ съблюдавали въ тѣхъ строгата военна дисциплина, и били побѣждавани само тогава, когато прѣдводителитѣ допущали най малкото ѝ отслабване. И въ това отношение римлянитѣ тѣй сжщо нѣмали не само равни, но и подобни на себѣ си въ числото на всички древни народи, безъ да се исклучватъ и гърцитѣ, които всѣкога, даже въ най добритѣ времена, се отличавали съ своеволие, неповиновение, раздори, буйство и мятеженъ духъ.

Слѣдъ набора на римскитѣ легиони и раздаване на въоръжение то, името на всѣки римски войникъ въ строя се начертавало на щита му, заедно съ номера на неговата цен-

турия и по късно кохорта; освѣтъ на това, щитовѣтѣ на всѣка кохорта били боядисвани съ еднакъвъ цвѣтъ. Никой войникъ не можалъ да бжде употребенъ на частна работа и билъ длъженъ да изпълнява само длъжноститѣ и работитѣ на полската и лагерна военна служба. На растояние 1000 римски крачки отъ Римъ, прѣдводителя на римската армия ималъ вече пълно право на животъ и смъртъ надъ чиновѣтѣ въ армията и можалъ самъ да ги сжди и осжда безапелационно, но по вѣчето пжти назначавалъ воененъ сждъ чрезъ военния съвѣтъ, подъ свое прѣдсѣдателство. Подъ негова властъ, военнитѣ трибуни налагали парични глоби, вземали залози (по нѣкога хаста, което се наричало *sensio hastaria*) и както тѣ, тѣй и центурионитѣ, налагали тѣлесни наказания съ прѣчки (на римскитѣ войници), или тояги (на съюзнитѣ или неримски). А ликторитѣ изпълнявали смъртнитѣ присжди на прѣдводителитѣ на армиитѣ — съ прѣчки или съ отсичаніе на главата. Ако военния съвѣтъ осждавалъ войника на наказание съ прѣчки или тояги (*fustuarium*), то прѣдсѣдателствующия трибунъ допиралъ до него една тояга, и по този знакъ всички други войници се хвърляли върху осждения съ тояги и камъни, и ако той успявалъ да се спаси отъ смъртъта, то никой, даже роднинитѣ му, не можали вече да го приематъ при себѣ си. По закона на 12-тѣ скрижали или таблици (449 г.), този, който е подбудилъ враговетѣ противъ отечеството или е прѣдалъ на неприятеля граждани, който въ боя се сражавалъ не въ рѣдъ, напущалъ войсковата си часть, длъжността си, мѣстото си или военния постъ, войсковия си знакъ, който хвърлялъ или давалъ оржжието си, който повдигалъ бунтъ — се наказвалъ съ смъртъ. Ако цѣла войскова часть въ